

entuzjaści edukacji

Badanie ścieżek edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci, uczniów i absolwentów

Paweł Grzelak,
Zespół Edukacji i Rynku Pracy,
Instytut Badań Edukacyjnych

Plan prezentacji

- Plan badania – podwójna struktura danych
- Kierunki analiz
- Potrzeby edukacyjne UzN i ich zaspokajanie przez system kształcenia
- Podstawowe obserwacje z badania dyrektorów szkół
- Zdefiniowanie i klasyfikacja ścieżek edukacyjnych UzN
- Struktura populacji
- Kwestie do dyskusji
- Główne wnioski i podsumowanie

*entuzjaści
edukacji*

Plan badania – podwójna struktura danych

- Zbadano populację UzN z ostatnich klas szkół podstawowych (N=1602) i gimnazjów (N=1600).
- Rodziny UzN przebadano w dwóch rundach panelu: pod koniec uczęszczania uczniów do ostatnich klas obu szkoły podstawowej lub gimnazjum oraz na początku kolejnego roku szkolnego (utrzymano próbę w ok. 95% przypadków).
- Przeprowadzono wywiady kwestionariuszowe z dyrektorami wszystkich szkół objętych badaniem (N=1261).

Uzyskano podwójną strukturę danych: stosując adekwatne wagi można wyciągać wnioski nie tylko dotyczące populacji uczniów, ale także szkół.

*entuzjaści
edukacji*

*entuzjaści
edukacji*

Kierunki analiz

Metodologię analiz podporządkowano celowi badania, czyli uzyskaniu obrazu funkcjonowania systemu kształcenia OzN w naszym kraju.

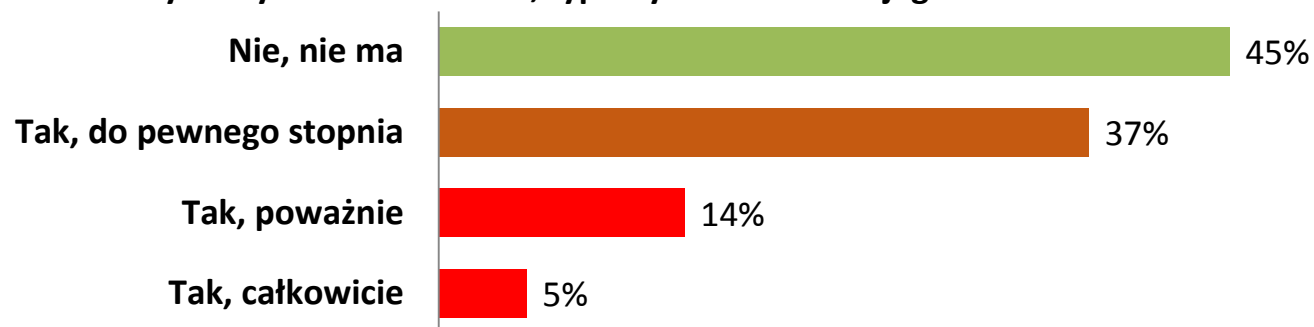
- Proste analizy posłużyły do uzyskania odpowiedzi na zasadnicze w naszym przypadku pytanie – jak jest.
- Podjęto dwie próby sklasyfikowania badanej populacji. Pierwsza z nich, oparta na twardych danych dotyczących historii kształcenia, to strukturalizacja ścieżek edukacyjnych.
- Próbą głębszego wejrzenia w strukturę społeczną (ale nie tylko) populacji UzN i ich rodzin jest segmentacja, czyli podział na kilka specyficznych, wewnętrznie spójnych podgrup.

Spostrzeżenia oraz proste zależności składające się na uzyskany obraz prowokują do stawiania pytań o mechanizmy nimi rządzące. Uzyskane dane pozwalają na przeprowadzenie głębszych analiz w przyszłości.

Potrzeby edukacyjne UzN i ich zaspokajanie przez system kształcenia

- Opinie opiekunów na temat szkół są znakomite: **oceny bardzo dobre dla 72% specjalnych, 60% pozostałych**. System działa.
- Działa jednak nierównomiernie. Czynniki sprzyjającymi uczęszczaniu uczniów do przedszkola są wielkość miejscowości i wykształcenie opiekunów.
- Dla dzieci w wieku szkolnym wielkość miejscowości jest głównym czynnikiem ograniczającym wybór szkoły podstawowej i gimnazjum (realny poniżej 50%), Problemem jest odległość.
- W zbadanej populacji aż 36,5% uczniów uczęszcza do szkół specjalnych
- Tymczasem prawie połowa uczniów – zdaniem opiekunów - nie powinna mieć trudności w życiu codziennym, czyli także szkole, kolejna 1/3 – niewielkie.

Czy z powodu problemów zdrowotnych dziecko ma trudności w wykonywaniu codziennych czynności lub zadań, typowych dla osób w jego wieku?

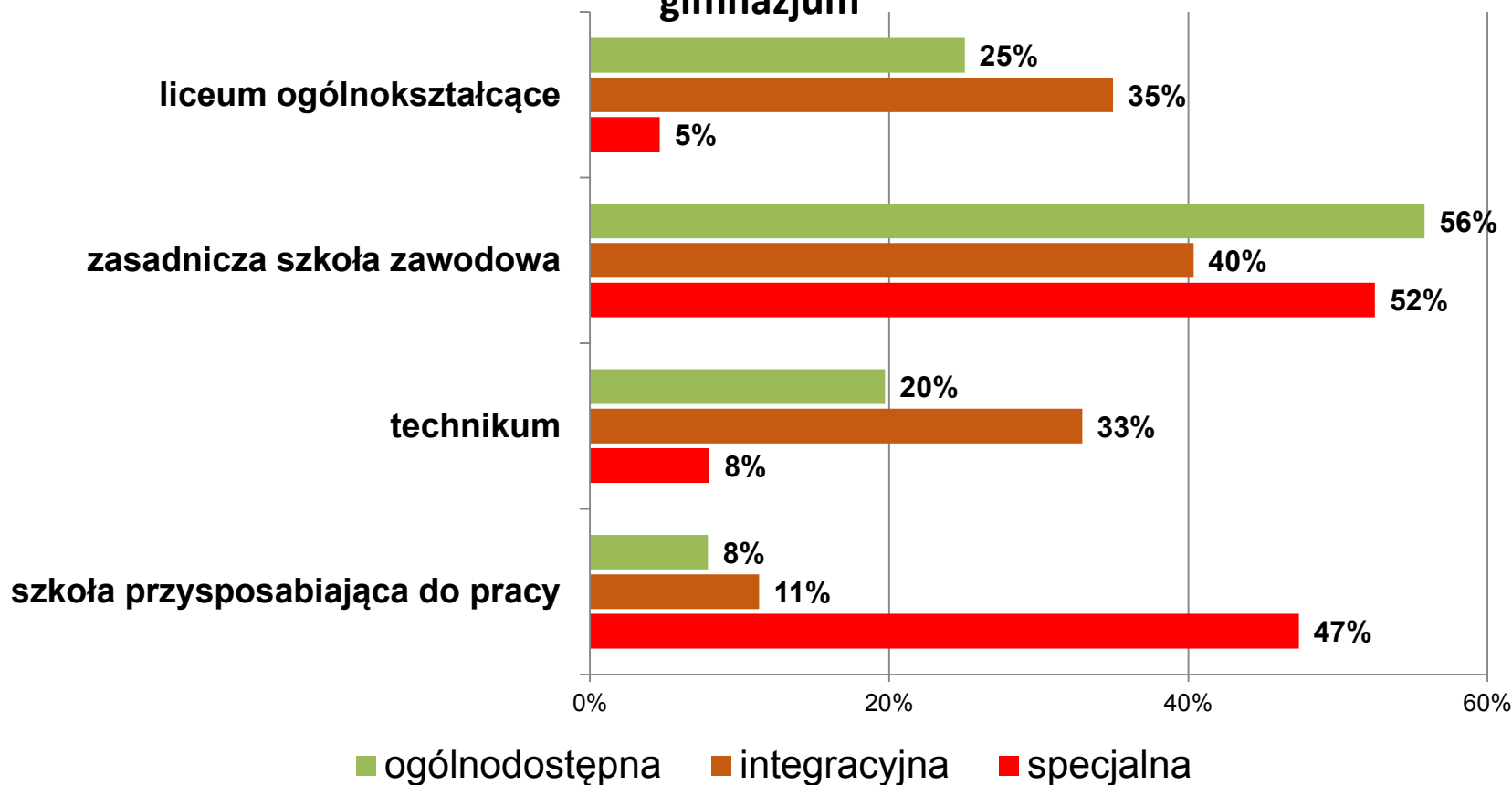

*entuzjaści
edukacji*

Potrzeby wobec systemu kształcenia UzN i realia ich zaspokajania

- Niepełnosprawność nie jest elementem tożsamości dziecka dla 2/5 rodziców i 3/5 dzieci. **Więcej uczniów uczęszcza do szkół specjalnych, niż jest to niezbędne.**
- Rodzaj szkoły ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia budowania kapitału ludzkiego przez wykształcenie: uczniowie szkół specjalnych rzadko wybierają technikum i liceum ogólnokształcące.

Typ szkoły ponadgimnazjalnej branej pod uwagę przez rozpoczynających naukę w gimnazjum

entuzjaści
edukacji

Podstawowe obserwacje z badania dyrektorów szkół 1

- Specyfiką naszego systemu edukacji są szkoły specjalne: niezbyt duże, dobrze przystosowane do potrzeb UzN pod wszelkimi względami, z dobrze przygotowaną kadrami, doinwestowane, z zorganizowanym wsparciem edukacji i wychowania, wreszcie znakomicie oceniane przez rodziców. **Z jedną wadą – w szkole specjalnej UzN nie spotyka się z pełnosprawnymi rówieśnikami.**
- Siła szkół specjalnych, wynikająca z koncentracji uczniów o szczególnych potrzebach, paradoksalnie generuje słabości innych szkół, wynikające z braku presji na dostosowanie się do potrzeb UzN.
- Ocena środowiska prawnego, w jakim funkcjonują dyrektorzy szkół, nie jest jednoznaczna. Z jednej strony mamy 54% pozytywnych ocen obowiązujących przepisów prawa oświatowego (ocen negatywnych – 16%). Z drugiej jednak biurokracja jest najczęściej wymienianą barierą we wszystkich rodzajach szkół.
- Według deklaracji dyrektorów szkoły generalnie radzą sobie z zadaniami, choć np. problemów z realizacją zaleceń z orzeczeń nie widzi 76% dyrektorów szkół specjalnych i tylko 52% integracyjnych oraz 53% ogólnodostępnych.

entuzjaści
edukacji

Podstawowe obserwacje z badania dyrektorów szkół 2

- Na wykresie pokazano sposób, w jaki dyrektorzy widzą czynniki mające potencjalny wpływ na wyniki w nauce UzN, czyli ewentualne źródła problemów w nauczaniu.
Należy zwrócić uwagę, że dyrektorzy szkół specjalnych znacznie częściej mówią o niepełnosprawności i zachowaniu ucznia, w pozostałych szkołach częściej mówi się o współpracy z rodziną ucznia: **szkoły specjalne wydają się brać na siebie pełnię odpowiedzialności (poza czynnikami obiektywnymi), inne placówki chętnie dzielą się odpowiedzialnością np. z rodziną.**

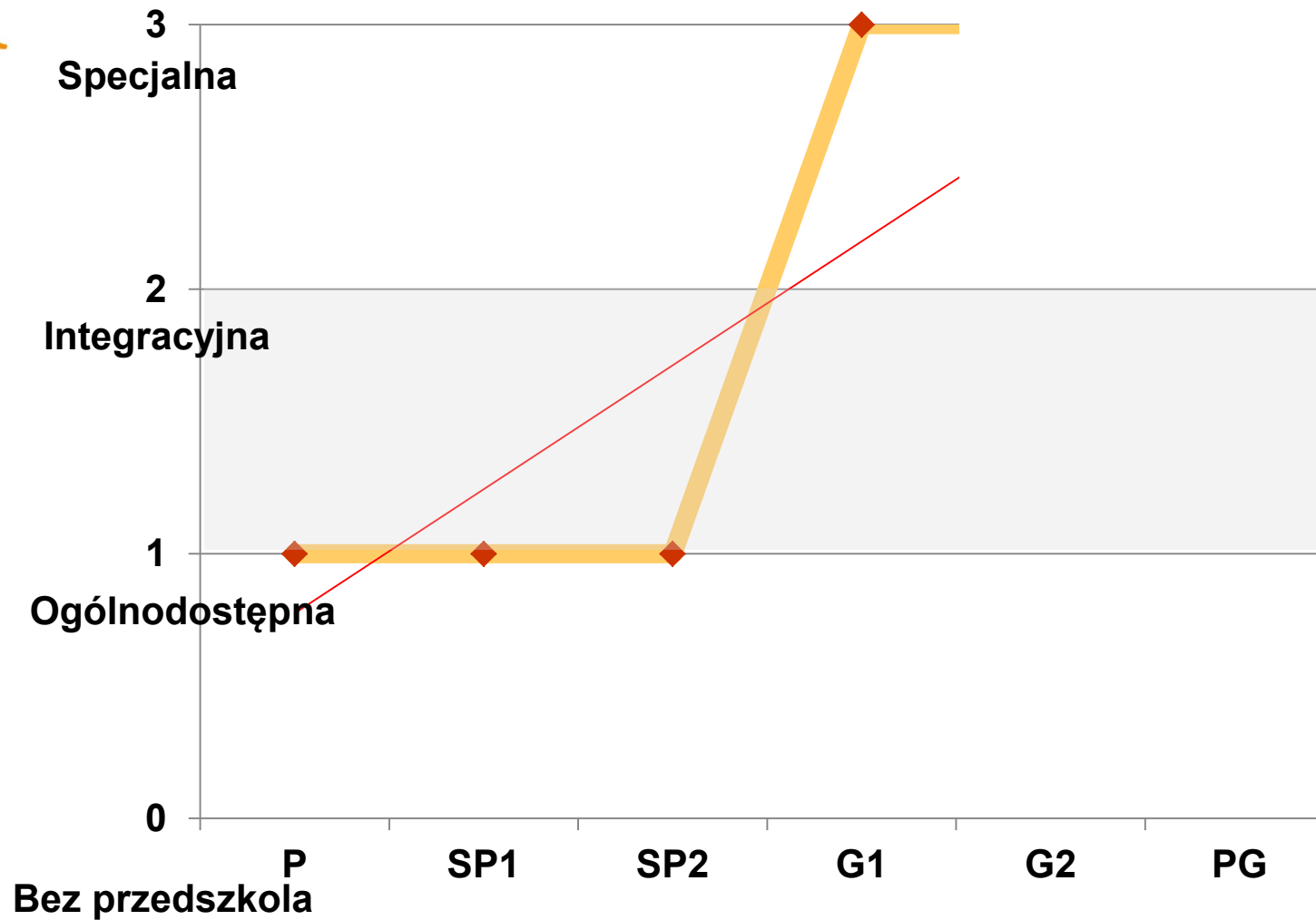
Czynniki mające w opinii dyrektorów potencjalny wpływ na wyniki w nauce

entuzjaści
edukacji

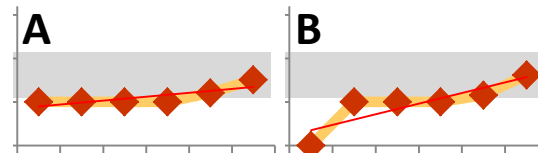
Definiowanie ścieżek edukacyjnych UzN

Klasyfikacja ścieżek edukacyjnych UzN

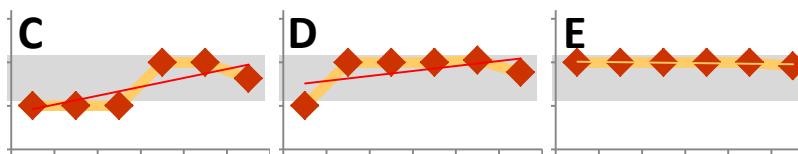
1. Ogólnodostępna:

- z Przedszkolem (A, 24%);
- bez Przedszkola (B, 12%);

2. Integracyjna:

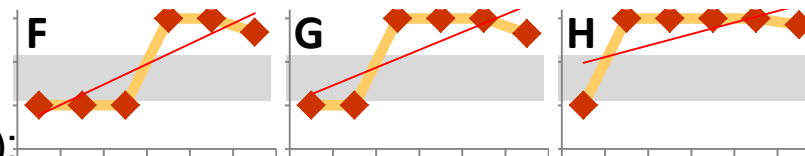
- od Gimnazjum (C, 7%);
- od Podstawowej (D, 14%);
- od Przedszkola (E, 8%);

3. Specjalna:

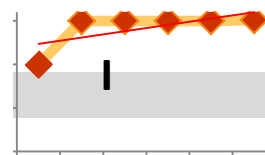
Późna:

- od Gimnazjum (F, 8%);
- od Końca Podstawowej (G, 8%);
- od Początku Podstawowej (H, 9%);

Wczesna:

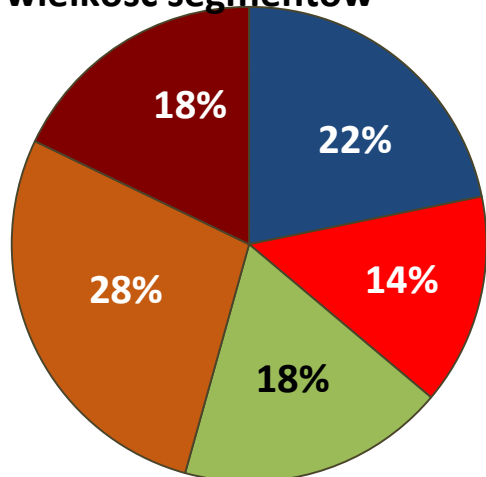
- od Przedszkola (I, 9%).

Praktycznie wszystkie ścieżki edukacyjne to droga w jednym kierunku, od szkolnictwa włączającego ku segregacyjnemu.

Struktura populacji – charakterystyki segmentów 1

wielkość segmentów

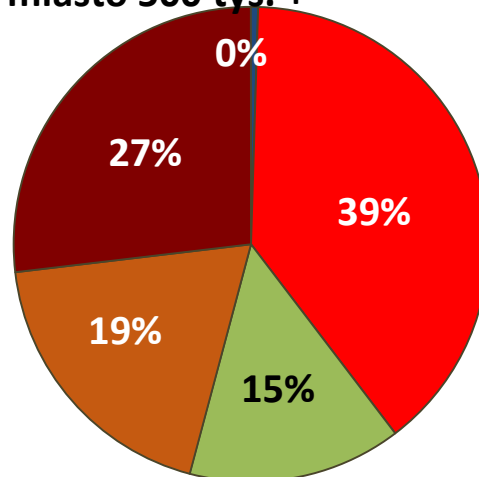

A Daleko od Szkoły

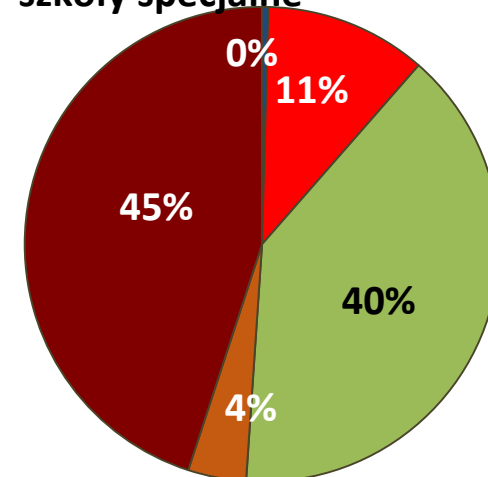
B Szczęśliwie Urodzeni

C Skazani na Wsparcie

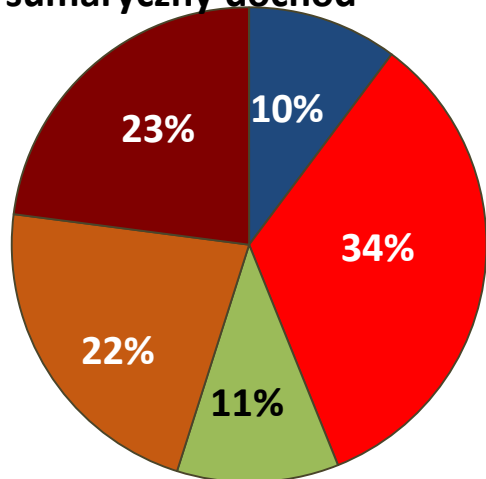
miasto 500 tys. +

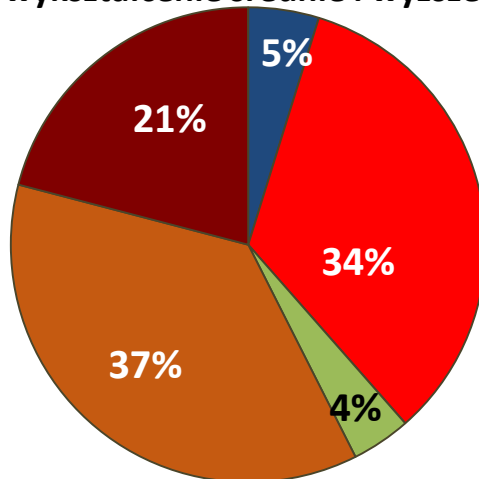
szkoły specjalne

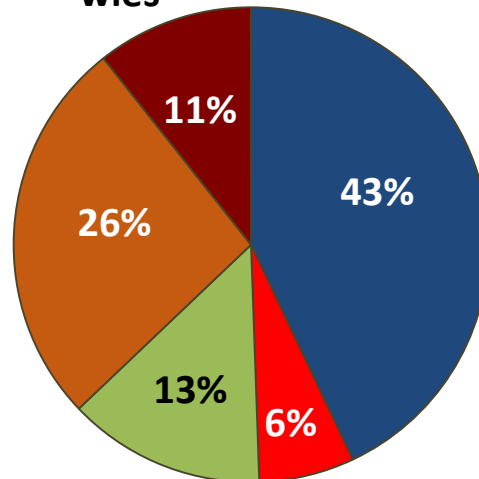
sumaryczny dochód

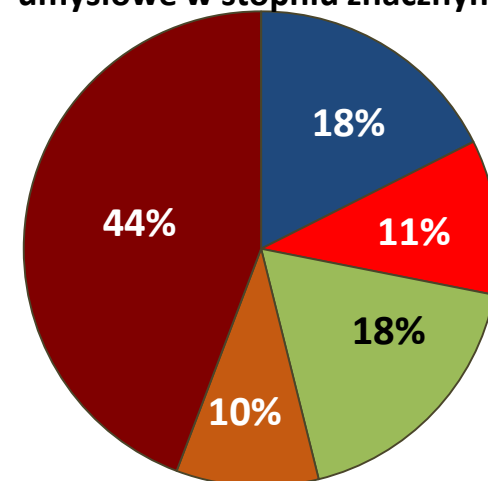
wykształcenie średnie i wyższe

wieś

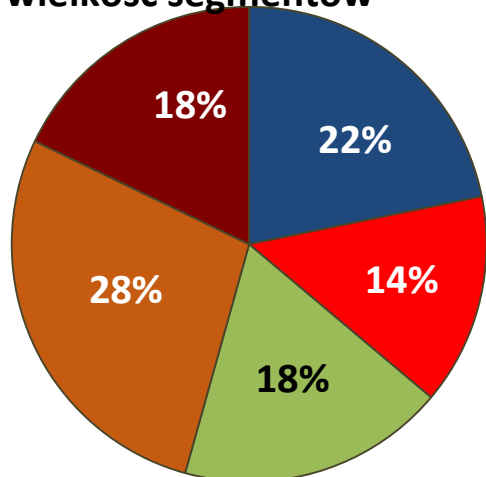

umysłowe w stopniu znacznym

Struktura populacji – charakterystyki segmentów 2

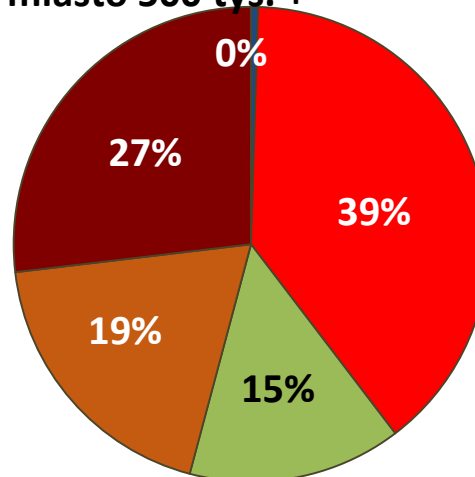
wielkość segmentów

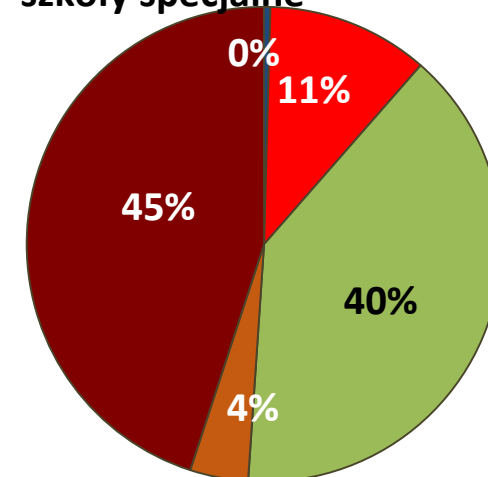
D Wierzący we Własne Siły

E Ciężko Doświadczeni

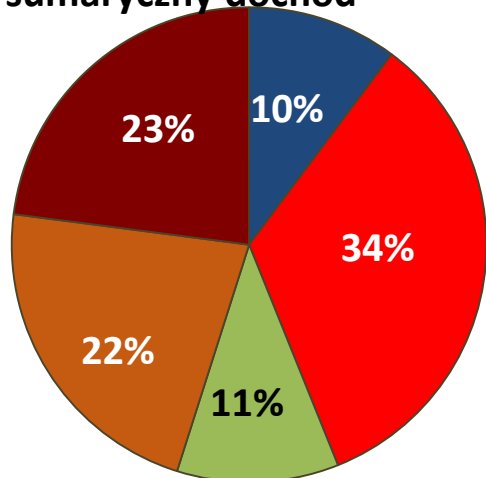
miasto 500 tys. +

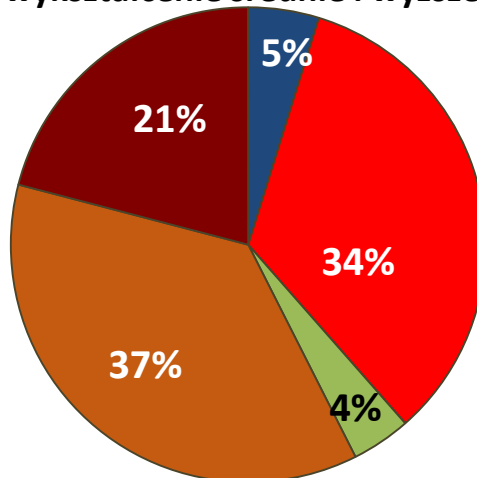
szkoły specjalne

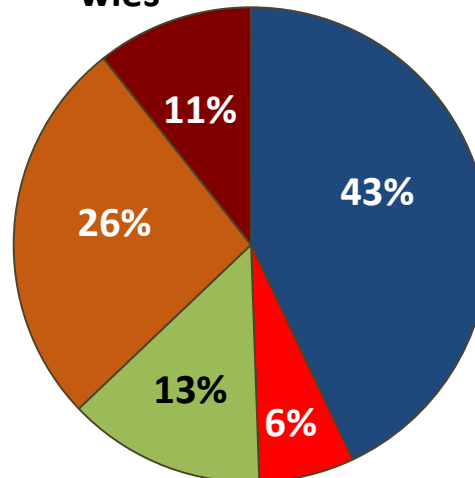
sumaryczny dochód

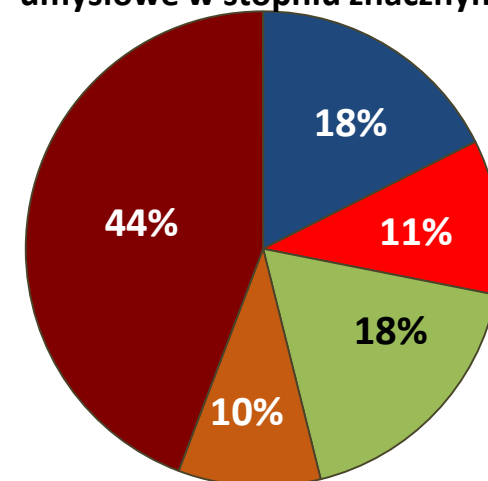
wykształcenie średnie i wyższe

wieś

umysłowe w stopniu znacznym

Kwestie do dyskusji

- Podwójne wsparcie modelu segregacyjnego, ze strony szkół i rodziców. Czy szkoły integracyjne i ogólnodostępne mogą być konkurencyjne pod względem oferty dla opiekunów UzN?
- Jak przejść od modelu segregacyjnego do włączającego. Ścieżki edukacyjne, dla których byłoby to względnie najłatwiejsze.
- Zróżnicowane rekomendacje dla systemu edukacyjnego dla poszczególnych segmentów.
- Możliwa kontynuacja: propozycje wskaźników efektywności edukacji UzN. Określenie modelowych mechanizmów sprzyjających efektywności.

*entuzjaści
edukacji*

Główne wnioski i podsumowanie

- System edukacyjny wspiera głównie segregacyjny model nauczania UzN, kosztem modelu włączającego.
- Znakomite przygotowanie szkół specjalnych nieco kontrastuje z problemami, jakie spotykają pozostałe rodzaje szkół, skutkującymi nawet przypadkami nieprzyjęcia UzN do szkoły.
- Funkcjonowanie szkół jest generalnie dobrze oceniane przez ich dyrektorów. Do takich deklaracji należy podchodzić z ostrożnością, jednak stwierdzono zgodność ocen dyrektorów i opiekunów.
- Jest dużo do zrobienia w kwestii współpracy opiekunów i szkoły. Zidentyfikowano liczne subpopulacje rodzin, dla których problem ten jest szczególnie ostry.
- Udało się stworzyć stosunkowo prostą klasyfikację ścieżek edukacyjnych UzN. Prostota ta wynika jednak w dużym stopniu z jednokierunkowego z reguły przesuwania się UzN w systemie edukacyjnym, od modelu włączającego ku segregacyjnemu.

*entuzjaści
edukacji*

entuzjaści edukacji

„Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel.: (22) 241 71 00, e-mail: ibe@ibe.edu.pl